

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра організації виробництва, бізнесу та менеджменту

ПЕРЕБИЙНОС СЕРГІЙ ДМИТРОВИЧ

УДК 338.439.4:633.16

РЕФЕРАТ

дипломної магістерської роботи

**ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИРОБНИЦТВА ЯРОГО ЯЧМЕНЮ**

спеціальності 073 «Менеджмент»

(освітньо-професійна програма «Менеджмент і адміністрування»)

Харків – 2018

Дипломна магістерська робота є рукописом.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук,
професор,
**Шабінський Олександр
Володимирович,**
Харківський національний
технічний університет
сільського господарства імені
Петра Василенка,
професор кафедри організації
виробництва, бізнесу та
менеджменту.

Захист відбудеться 20 грудня 2018 р. на засіданні
Державної екзаменаційної комісії у ХНТУСГ за адресою:
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, ауд. 105

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Актуальність теми. Зерновиробництво для України є стратегічною галуззю, адже його ефективне функціонування є запорукою як продовольчої безпеки держави, так і стабільного формування експортного потенціалу.

Обсяги виробництва зерна в країні визначають рівень розвитку її аграрної сфери.

Ситуація в багатьох підприємствах України склалася таким чином, що попри зростаючі показники ефективності виробництва зернових взагалі, та ячменя зокрема, досягнутий рівень урожайності є ще суттєво нижчим, ніж в розвинутих країнах; показники якості виробленого зерна також не завжди відповідають європейським вимогам. Особливо ця проблема актуальна для підприємств малих форм господарювання. Враховуючи стратегічну значимість зерна в умовах сьогодення, існує потреба визначити напрямки розвитку підприємств зернового напрямку відповідно до нових умов господарювання.

Рівень, на якому здійснюється управління виробничим процесом при вирощуванні зернових культур, якість управлінської роботи має безпосередній вплив на кінцевий результат виробництва та прибутковість галузі взагалі. Комплексний підхід до вирішення проблеми визначення можливих напрямків підвищення ефективності управління виробництвом зернових культур на підприємстві є досить складним, проте надзвичайно важливим завданням.

Проблеми оцінки ефективності діяльності підприємств різні часи вивчалися вітчизняними та зарубіжними економістами М. Альбертом, М. Брауном,

Р. Капланом, М. Мейером, М.Х. Месконом, Ф. Хедоурі, В. Андрійчуком, С. Азізовим, С.Мочерним та ін.

Вивченню проблем підвищення економічної ефективності виробництва та реалізації зернових присвячені праці П. Саблука, В. Амбросова, Г. Мазнева, В. Бойка, В. Месель-Веселяка та інших дослідників. Однак, зважаючи на постійні зміни ринкового середовища, проблема підвищення економічної ефективності виробництва ярого ячменю залишається актуальною та вимагає вирішення.

Метою досліджень дипломної роботи є підвищення економічної ефективності виробництва ярого ячменю.

Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені наступні **завдання**:

- аналіз стану господарської діяльності підприємства;

- визначення напрямків підвищення ефективності виробництва ярого ячменю;

- обґрунтування необхідності удосконалення технології вирощування культури.

Об'єктом дослідження є процес підвищення економічної ефективності виробництва ярого ячменю.

Предметом дослідження є теоретичні, аналітико-дослідницькі та проектно-рекомендаційні аспекти організації ефективного виробництва ярого ячменю в сільськогосподарському підприємстві.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектична теорія та системний підхід, теоретичні положення вітчизняних та зарубіжних вчених з теми дипломної роботи.

При написанні магістерської дипломної роботи були використані абстрактно-логічний, монографічний, метод системного аналізу, розрахунково-конструктивний, порівняння та інші методи.

Достовірність представлених у роботі результатів, сформульованих висновків і пропозицій підтверджується розрахунками, застосуванням значного фактичного матеріалу.

Інформаційною базою досліджень при підготовці дипломної магістерської роботи була статистична інформація Державної служби статистики України, результати досліджень аналітичних агенцій, звітні дані досліджуваного сільськогосподарського підприємства, законодавча база України, спеціальна економічна література, довідково-інформаційні матеріали, літературні джерела з агробізнесу та менеджменту в аграрній сфері, матеріали періодичних видань, результати власних спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретично-методичному обґрунтуванні та прикладному опрацюванні напрямів та шляхів вдосконалення управління операційною діяльністю виробництва озимої пшениці в досліджуваного господарства. А саме:

удосконалено:

- визначено систему заходів з підвищення економічної ефективності ярого ячменю через обґрунтування управлінського рішення щодо вибору варіанта технології культури;

набуло подальшого розвитку:

- з метою перспективного планування визначення економічної ефективності виробництва зерна ярого ячменю шляхом застосування маржинального аналізу;

виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення виробництва ярого ячменю на основі визначення тенденцій запровадження прогресивних технологій виробництва культури.

Практичне значення одержаних результатів: дипломна магістерська робота виконана на замовлення сільськогосподарського підприємства. Висновки та пропозиції, сформульовані в результаті дослідження, спрямовані на створення умов для ефективного функціонування підприємства та на прийняття управлінських рішень підвищення економічної ефективності виробництва ярого ячменю в ньому.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень були викладені у наукових публікаціях:

1) «Економічна сутність поняття «спеціалізація виробництва», яка була представлена на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Майбутній науковець – 2017» (м. Северодонецьк, 2017 р.);

2) «Ефективність виробництва ярого ячменю в сільськогосподарських підприємствах України», яка була представлена на IX Міжнародній науково-практичній конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (м. Харків, 2018 р.).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаної літератури. Вона виконана на 103 сторінках комп'ютерного тексту, містить 19 таблиць та 10 рисунків. Список використаних джерел налічує 62 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади економічної ефективності виробництва ярого ячменю» розглянуто: трактування сутності категорій «економічна ефективність підприємства» та «прибутковість»; економічна

ефективність виробництва та реалізації ячменю в Україні; світовий ринок ячменю.

У *другому розділі* «Ефективність виробництва та реалізації ярого ячменю в досліджуваному підприємстві» розглянуто: організаційно-економічна характеристика господарства; особливості технології вирощування ярого ячменю; оцінка економічної ефективності вирощування ярого ячменю.

У *третьому розділі* «Перспективи розвитку галузі вирощування ярого ячменю на підприємстві» розглянуто: напрями підвищення ефективності виробництва ярого ячменю; удосконалення операційної діяльності; обґрунтування управлінського рішення щодо вибору варіанта технології виробництва ярого ячменю.

ВИСНОВКИ

Проблема підвищення економічної ефективності зернопродуктового комплексу країни – вирішальний чинник економічного та соціального розвитку суспільства на сучасному етапі розвитку економіки України

У магістерській дипломній роботі проведений аналіз господарської діяльності сільськогосподарського підприємства у 2015 – 2017 рр. та запропоновані напрямки щодо підвищення ефективності управління виробництвом ярого ячменю

1. Підприємство має слабкий рівень спеціалізації. Виробничий тип сільськогосподарського підприємства - соняшниківницько-зерновий.

У господарстві вирощують зернові та технічні культури, тваринництво представлене вирощуванням свиней та ВРХ.

2. За період 2015 – 2017 років у господарстві відбулося зростання показників, що характеризують розміри і відтворення: валової продукції (в постійних цінах 2010р.) – на 6,6 %, середньооблікової кількості працюючих – на 4,1 %, середньорічної вартості необоротних активів – більш, ніж втричі, середньорічної вартості оборотних засобів – більш, ніж в 4 рази. Незмінною залишалася на протязі досліджуваного періоду лише земельна площа. Скоротилося лише середньорічне поголів'я тварин – на 9 %. Таким чином, досліджуване господарство має розширений інтенсивний тип відтворення.

Хоча показники рентабельності і норми прибутку були нестабільними, але підприємство впродовж досліджуваного періоду було прибутковим.

3. У землеволодінні сільськогосподарського підприємства знаходиться 3013 га сільгоспугідь, з них 2788 га – рілля. Проаналізувавши показники ефективності використання землі, можна зробити висновок, що при деякому зменшенні натуральних показників ефективності, відбулося зростання вартісних показників.

Так, виробництво валової продукції сільського господарства на 100 га сільськогосподарських угідь зросло у 2,35 рази; величина чистого доходу (виручки) на 100 га сільського господарських угідь зросла на 30,1%, а величина прибутку на 100 га сільськогосподарських угідь – на 81,9 %.

4. Сільськогосподарське підприємство на кінець досліджуваного періоду в достатній мірі забезпечене необоротними активами та оборотними засобами та досить раціонально їх використовує. Так, показник норми прибутку склав на кінець досліджуваного періоду 16,11 %; рентабельність використання оборотних фондів – 26,29 %, а рівень матеріаловіддачі у 2015 році становив 2,37, а у 2017 році – 2,93, тобто зріс на 23,6 %.

5. Рослинництво для досліджуваного підприємства в 2015 – 2017 роках є достатньо ефективною галуззю, в той час, коли тваринництво – збитковою. Рівень сукупної рентабельності господарства зріс на 30,3 відсоткових пункти та склав у 2017р. 69,6 %.

6. У сільськогосподарському підприємстві за період 2015 – 2017 років площа посівів під ячменем зменшилась з 302 га до 250 га., або на 17,2 %. Урожайність культури за досліджуваний період зменшилась з 32,5 ц/га у 2015 р. до 22,5 ц/га у 2017 р., або на 30,8 %. Валовий збір за цей період зменшився на 42,7 % і склав у 2017 р. 5624 ц.

Дещо зросла ціна реалізації ярого ячменю – з 160,4 грн./ц у 2015 р. до 245,8 грн./ц. у 2017 р., тобто на 53,2 %.

Повна собівартість 1 ц. реалізованого зерна ячменю за досліджуваний період зросла в 2,3 рази: з 119,4 грн в 2015 р. до 282,9 грн у 2017 р. У структурі витрат виробництва ярого ячменю найбільшу величину займають прямі та загальновиробничі витрати – 52,3 %. Амортизаційні відрахування складають 5,5 %, ПММ – 9,4 %, насіння – 12,5 %.

2015 – 2016рр. були прибутковими для галузі зерновиробництва, а у 2017 р. вирощування ярого ячменю стало збитковим. Так, збиток на 1 ц склав 37,1 грн, на 1 т – 834,2 грн. Рівень збитковості у 2017 р. склав 13,1 %, що на 47,4 в.п. менше показника 2015 р. – 34,3 %. Збиток на 1 ц реалізованого зерна ячменю склав у 2017 р. ефективність господарської діяльності підприємств залежить від ряду чинників, визначальними серед яких є в сучасних умовах інвестиційне забезпечення. Господарство потребує перегляду технології вирощування культур та, відповідно, певних капіталовкладень.

7. Визначають два шляхи підвищення обсягів валової продукції: за рахунок збільшення площі посівів, тобто екстенсивний шлях розвитку та за рахунок

підвищення урожайності культури, тобто інтенсивний шлях. Здійснивши вирівнювання динамічного ряду урожайності ярого ячменю в сільськогосподарському підприємстві, бачимо, що урожайність культури має тенденцію до зменшення.

8. Одним з напрямків вирішення проблеми підвищення врожайності, зокрема, та прибутковості галузі взагалі є вдосконалення організації виробничих процесів. На прикладі технології вирощування і збору ярого ячменю у сільськогосподарському підприємстві показано зміни результатів виробництва при удосконаленні технології вирощування.

В результаті зміни технології експлуатаційні затрати зменшуються, а технологія виробництва насіння ячменю ярого покращиться. Планується досягти 54 ц/га врожайності ярого ячменю на відміну від рівня 2017 року 22,5 ц/га. Виробнича собівартість за таких умов знизиться з 112,1 грн/ц до 92,42 грн/ц, або на 17,6 %.

Урожайність ярого ячменю при запропонованій технології складе 54 ц./га.

9. Визначено безбитковий обсяг виробництва ярого ячменю для сільськогосподарського підприємства – 7361,5 ц, що дасть змогу мати виручку від його реалізації 1809,5 тис. грн. Обсяг виробництва ячменю ярого при запропонованій технології (з фактичної площі – 250,0 га – 5624,0 ц., а це перевищує безбитковий обсяг виробництва на 1737,5 ц.

10. Обґрунтоване управлінське рішення, що стосується вибору варіанта технології виробництва за допомогою маржинального аналізу. Визначено, існуюча технологія вирощування ярого ячменю буде вигідна для сільськогосподарського підприємства до обсягу виробництва 4033,8 ц. Однак, в 2017 році у господарстві було вироблено 5624 ц зерно ярого ячменю, що на 1590,2 ц

більше розрахункової величини. Неєфективність існуючої технології підтверджується й величиною показника рівня збитковості, який у 2017 р. становив 13,1%. Із впровадженням нової технології очікується збір 13500 ц. зерна, що більше на 9466,2 ц розрахункової величини, що в повній мірі доводить необхідність удосконалення технології виробництва.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Перебийнос С.Д. Ефективність виробництва ярого ячменю в сільськогосподарських підприємствах України / С. Д. Перебийнос // Матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції [«Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи»]. – Харків, ХНТУСХ ім. П. Василенка, 2018. – С. 207 – 210.

2. Перебийнос С.Д. Економічна сутність поняття «спеціалізація виробництва» / С.Д. Перебийнос // Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. [«Майбутній науковець – 2017»], (груд. 2017 р., м. Северодонецьк) / укладач В. Ю. Тарасов – Северодонецьк : Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2017. – С. 509-510.

Анотація

Перебийнос С.Д. Підвищення економічної ефективності виробництва ярого ячменю.

В дипломній магістерській роботі автором розглянуто теоретико-методичні та прикладні аспекти забезпечення підвищення економічної ефективності виробництва зерна ярого ячменю.

Здійснено аналіз та оцінку показників ефективності господарсько-економічної діяльності досліджуваного сільськогосподарського підприємства, визначено перспективи розвитку галузі вирощування ярого ячменю для в ньому. Запропоновано заходи щодо удосконалення операційної діяльності та обґрунтовано управлінське рішення щодо необхідності зміни технології виробництва ярого ячменю в господарстві.

Ключові слова: ефективність виробництва, прибутковість, управлінське рішення, маржинальний аналіз.

SUMMARY

Perebyinos S. Increase of economic efficiency of production of spring barley

In the master's thesis the author considers theoretical, methodical and applied aspects of providing ways to increase the economic efficiency of the production of spring barley grain.

The analysis and evaluation of the indicators of the economic and economic activity of the investigated agricultural enterprise are analyzed, prospects of development of the field of growing of spring barley in it are determined. The measures for improvement of operational activity are proposed and the managerial decision is grounded on the necessity of changing the technology of production of spring barley on the farm.

Keywords: production efficiency, profitability, managerial decision, margin analysis.

Комп'ютерний набір і верстка
С.Д. Перебийнос

Підп. до друку 05.11.2018. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк
офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.0,9. Тираж 10 прим.
Замовлення № ___

Надруковано в КП «Міська друкарня»
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ДК № 3613 від 29.10.2009р.